ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Muallif
Rustamov Dilshod Akbarovich
TDTU 3-sonli academic litseyi

Kirish

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, ilm-fan va texnika sohasidagi jadal o'zgarishlar ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo'ymoqda. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari nafaqat o'quv dasturlari mazmunini yangilashni, balki ta'lim jarayonini tashkil etishning zamonaviy shakl va usullarini joriy etishni ham talab qiladi. Ushbu jarayonda innovatsion pedagogik texnologiyalar muhim o'rin tutadi, chunki ular o'quvchi va talabalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv hamda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish imkonini beradi.

Mazkur tezisning dolzarbligi shundaki, an'anaviy ta'lim usullari zamonaviy axborotlashgan jamiyat talablariga to'liq javob bermay qolmoqda. Shu sababli innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish, ularning samaradorligini ilmiy asoslash va amaliyotga tavsiya etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning maqsadi — zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan innovatsion pedagogik texnologiyalarning mohiyatini ochib berish, ularning ta'lim sifatiga ta'sirini tahlil qilish va samaradorlikni oshirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: innovatsion pedagogik texnologiyalar tushunchasini ilmiy jihatdan yoritish; ularning asosiy turlarini tavsiflash; ta'lim jarayonida qo'llanilishining afzalliklarini aniqlash; amaliyotda uchraydigan muammolarni tahlil qilish va takliflar ishlab chiqish.

Asosiy qism

Innovatsion pedagogik texnologiya deganda, an'anaviy ta'lim usullaridan farqli o'laroq, o'quv jarayonini yangicha tashkil etish, zamonaviy metod, vosita va yondashuvlardan foydalangan holda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishning ilmiy asoslangan tizimi tushuniladi. Bunday texnologiyalar o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi, o'qituvchi esa bilim beruvchi emas, balki jarayonni yo'naltiruvchi va tashkilotchi vazifasini bajaradi.

Zamonaviy pedagogika fanida innovatsion texnologiyalarning bir qancha turlari mavjud. Ulardan eng keng tarqalganlari quyidagilardir: muammoli ta'lim texnologiyasi, loyihalar metodi, interfaol (interaktiv) metodlar, masofaviy va

aralash ta'lim texnologiyalari, hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan ta'lim vositalari.

Muammoli ta'lim texnologiyasi o'quvchilarni mustaqil ravishda muammoni aniqlash va uni hal etish yo'llarini izlashga undaydi. Bu usul tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Loyihalar metodi esa o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliyotga tatbiq etish, guruh bo'lib ishlash va o'z faoliyatini rejalashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Interfaol metodlar — bahs-munozara, aqliy hujum, klaster, insert, rolli o'yinlar kabi usullar — darslarni jonli va qiziqarli tashkil etish imkonini beradi. Bunday metodlar qo'llanilganda o'quvchilar passiv tinglovchi emas, balki bilim olish jarayonining faol subyektiga aylanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning material o'zlashtirish darajasi an'anaviy usullarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi zamonaviy pedagogikaning eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Multimedia vositalari, elektron darsliklar, masofaviy ta'lim platformalari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari o'quv materialini ko'rgazmali va tushunarli tarzda taqdim etish imkoniyatini yaratadi. Bundan tashqari, sun'iy intellektga asoslangan ta'lim vositalari har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashtirilgan (personallashtirilgan) ta'lim dasturlarini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligini oshirishda bir qator omillarni hisobga olish zarur. Birinchidan, o'qituvchilarning malakasini muntazam oshirib borish, ularni zamonaviy metodika va texnologiyalar bilan qurollantirish lozim. Ikkinchidan, ta'lim muassasalarida zarur moddiy-texnik baza va axborot infratuzilmasini yaratish talab etiladi. Uchinchidan, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, bilim darajasi va individual qobiliyatlarini inobatga olish muhimdir.

Shu bilan birga, amaliyotda ba'zi muammolar ham kuzatiladi. Jumladan, ba'zi o'qituvchilarning yangi texnologiyalarni qo'llashga psixologik tayyor emasligi, moddiy-texnik ta'minotning yetarli emasligi, hamda innovatsion metodlarni qo'llash bo'yicha yagona uslubiy tavsiyalarning kamligi kabi holatlar samaradorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim muassasalari, mahalliy hokimiyat organlari va ilmiy-metodik markazlar o'rtasida uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning yana bir muhim jihati — ular baholash tizimini ham yangicha tashkil etishni taqozo qiladi. An'anaviy nazorat usullaridan farqli o'laroq, zamonaviy yondashuvda reyting tizimi, portfolio usuli, elektron test topshiriqlari va o'z-o'zini baholash mexanizmlari qo'llaniladi. Bu esa o'quv natijalarini obyektiv baholash bilan birga, o'quvchining o'z bilim

darajasini mustaqil tahlil qilish ko'nikmasini ham rivojlantiradi. Shuningdek, aralash (blended) ta'lim modeli an'anaviy auditoriya darslari bilan onlayn ta'lim resurslarini uyg'unlashtirib, o'quvchiga o'z vaqtini moslashtirgan holda bilim olish imkonini beradi, bu esa ayniqsa yuqori sinf o'quvchilari va oliy ta'lim talabalari uchun juda qulay hisoblanadi.

Xorijiy tajribaga nazar tashlasak, Finlandiya, Janubiy Koreya va Singapur kabi ta'lim tizimi yuqori ko'rsatkichlarga ega davlatlarda innovatsion pedagogik texnologiyalar davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlanadi. Ushbu mamlakatlarda o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi, maktablar zamonaviy raqamli infratuzilma bilan ta'minlanadi va ta'lim dasturlari amaliyotga yo'naltirilgan tarzda tuzilgan. O'zbekiston ta'lim tizimini isloh qilishda ushbu ilg'or tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirgan holda joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish zamonaviy ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Bunday texnologiyalar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiribgina qolmay, balki ularda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning samaradorligini ta'minlash uchun o'qituvchilarning kasbiy mahoratini muntazam oshirib borish, ta'lim muassasalarini zamonaviy texnik vositalar bilan jihozlash, hamda o'quv-metodik ta'minotni takomillashtirish zarur. Faqat shu shartlar bajarilgandagina innovatsion texnologiyalar ta'lim tizimida kutilgan natijani berishi mumkin.

Kelgusida ushbu mavzu doirasida innovatsion texnologiyalarning turli fan yo'nalishlaridagi amaliy natijalarini qiyosiy tahlil qilish, shuningdek sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining samaradorligini chuqurroq o'rganish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim-tarbiya sohasini tubdan isloh qilish, uzluksiz ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2020.
3. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion texnologiyalar. — Toshkent, 2021.

4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyaning tatbiqiy asoslari. — Toshkent: Fan, 2019.
6. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent, 2022.